

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

תוכן עניינים

- א. ובא כהן ... וטיהרוהו מפני שהולדה וברדלס מצוין שם ... כמין נפל לבור ... לידע אם רוח הפילה אם נפל המילה.....2
- ב. מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד ... בעומדין על בסיסן.....3
- ג. עובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חברו וישראל אינו מבטל עבודת כוכבים של עובד כוכבים.....3
- ד. פחסה אף על פי שלא חסרה בטלה.....5
- ה. עבודת כוכבים ביד ישראל וכל עבודת כוכבים ביד ישראל אינה בטלה לעולם
- ו. עכו"ם שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרטאות מותרות וישראל שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרטאות אסורות
- 7
- ז. עובד כוכבים ששיפה עבודת כוכבים לצרכו היא ושיפויה מותרין לצרכה היא אסורה ושיפויה מותרין וישראל ששיפה עבודת כוכבים בין לצרכו בין לצרכה היא ושיפויה אסורין.....7
- ח. שוחק וזורה לרוח או ממיל לים.....8
- ט. קן שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין.....9
- י. בראשה של אשרה יתיו בקנה ... דאייתי עצים מעלמא וקינתה בהן ... באפרוחין כאן וכאן מותרין בביצים כאן וכאן אסורין ... ואפרוחין שצריכין לאמן בביצים דמו 9
- יא. המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח ... שעל המכובדין אסורין שעל המבוזין מותרין.....10
- יב. השוחט לשום ימים לשום נהרות לשום מדבר לשום חמה לשום לבנה לשום כוכבים ומזלות לשום מיכאל שר הגדול לשום שילשול קמן הרי אלו זבחי מתים
- 12

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

יג. לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמי שמי המושמין לפני במרום ... כל
הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם.....13

יד. ואי בעושה צורת דרקון מי אסיר והכתיב לא תעשון אתי אלהי כסף
ואלהי זהב הני אין צורת דרקון לא22

דף מב.

א. ובא כהן ... וטיהרוהו מפני שחולדה וברדלס מצוין שם ... כמין נפל לבור ... לידע אם רוח הפילה אם נפל הטילה

בור שמיטליין¹ לתוכו נפלים המאהיל עליו טמא דין תורה, אף ע"פ שחולדה
וברדלס מצויין שם², אין ספק מוציא מידי ודאי³, כמו שהתבאר לעיל דף
מא:

אבל אם הפילה שם אשה נפל, ואין ידוע אם הפילה דבר המטמא או לא
הפילה הואיל וחולדה וברדלס מצויין שם הרי ספקו טהור⁴.

¹ רמב"ם הלכות טומאת מת פרק ט הלכה יא

² עיין בינת אדם שער השמחה סימן א שאיירי הכא ברשות היחיד דאי ברה"ר ספיקו טמא, ועיי"ש מה שפלפל
בזה

³ ודלא כתירוצי שני להחמיר. כסף משנה שם

⁴ הרמב"ם סיים שם בהלכה יב דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכיוצא בהן שהן משום ספק הרי הן של דבריהן,
ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טומאת ודאי אבל כל הספיקות בין בטומאות בין במאכלו' אסורות בין
בעריות ושבתות אין להם אלא מדברי סופרים, ובראב"ד השיג עליו זהו שיבוש גדול שהרי אמרו בכמה
מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא וזו ספיקא דאורייתא היא אבל היה לו לומר משום
דהו"ל ספק ספיקא ואפילו בדאורייתא לקולא, ועיין בינת אדם שער הקבוע סימן נה שביאר וז"ל "שהוא ספק
נפל ואם תמצי לומר נפל שמא חולדה אכלתו וכתב הכסף משנה שם דהרמב"ם סבירא ליה דלא הוי ספק
ספיקא דרוב מפילות דבר טמא על כרחך מוכח דלהראב"ד סבירא ליה דספק ספיקא מהני נגד רוב: ואני תמה
דלפי זה למה לו להביא ראיה מראב"ד והלא נמרא ערוכה היא בפסחים דף ט"ו במעשה של מציק דמסיק ספק
וספק הוא אימר רוח הפילה ואם תמצי לומר נפל וכו' וכן תמהו באמת בתשובת מהרי"ט ומשנה למלך שם על
הכסף משנה דאיך כתב דהרמב"ם סבירא ליה דאין זה ספק ספיקא והלא נגמרא איתא בהדיא לטהר מטעם
ספק ספיקא. וקושיא זו קשה גם כן לדעת התוספות בכתובות וכל האחרונים שכתבו דנגד רוב לא מהני ספק
ספיקא והרי בהדיא איתא דהוי ספק ספיקא". ועיי"ש מה שביאר מחלוקתם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ב. מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד ... בעומדין על בסיסן

מצא תבנית⁵ יד או רגל והוא עומד על בסיסו, כלומר שיש להם בית מושב רחב שיושבים עליו לבדם⁶, הרי זה אסור בהנאה, שבזה ניכר שתחלתו נעשה כך לעובדו ואין זה שבר ולא נתבטל, שכן דרכן לפעמים לעבוד ולהשתחות ליד או לרגל בפני עצמו.

ג. עובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חברו וישראל אינו מבטל עבודת כוכבים של עובד כוכבים

ע"ז של ישראל⁷ אינה בטילה עולמית, דכתיב (דברים טז פסוק כא) לא תטע לך אֲשֶׁרָה כָּל עֵץ אֲצֵל מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּךְ, הוקש אשרה למזבח, מה מזבח טעון גניזה בקרקע שהרי אסור בהנאה, אף אשרה טעונה גניזה שגונזה בקרקע כשהיא שלימה ואין מועיל לה שום ביטול⁸.

אבל של גוי יש לה ביטול דכתיב (שם ז פסוק כה) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ לֹא תַחֲמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלִקְחָתָ לָּךְ שְׁתִּתִּיר הַתּוֹרָה לַקַּחְתָּהּ⁹, והכי קאמר קרא מיד שפוסלו לאלוהי כלומר ששיפה להיות ע"ז לא תחמוד אלא תשרפנו, ואם פסלו מאלוה, כלומר שבטלו והוא מלשון פסולת, ולקחת לך.

לפיכך גוי¹⁰ יכול לבטל ע"ז שלו ושל חברו גוי, ודוקא להדיוט אבל לדבר מצוה אפי' לאחר ביטול ממאים לבתחלה¹¹.

⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

⁶ לבוש ומ"ז ד

⁷ שו"ע ונו"כ קלט ב

⁸ לבוש ומ"ז ג

⁹ שוהאי ולקחת מיותר הוא, דבלא תחמוד סגי דמשמע לא תחמוד כסף וזהב שעליהם אלא תשרפון באש, אלא על כרחך לא קאי ולקחת על לא תחמוד אלא מילתא באפיה נפשיה הוא.

¹⁰ שו"ע ונו"כ קמו א

¹¹ כנה"ג בהגהות הטור ריש סי' זה מהם' חומות ירושלים עיין שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

וגוי מבטל ע"ז¹² אף על פי שאינה שלו¹³. ואפילו הוא אינו עובד לאותם ע"ז אלא לאחרת, כגון שהוא עובד לפעור יכול לבטל מרקולים¹⁴ דבכלל פסילי אלהיהם הוא. ואפילו בעל כרחו שכופה אותו ישראל שיבטלה הוי ביטול, דהא מכל מקום פסלו הוא מאלוה, ובלבד שידע בטיב ע"ז¹⁵.

אבל קטן שאינו יודע בטיב ע"ז וכן שוטה אינם יכולים לבטלם, שאין זה אלהיהם שאינם יודעים שידודו בו.

וכל מי שאינו עובד עבודה זרה כגון גר תושב אינו יכול לבטלה, שאין זה נקרא פסילי אלוהיהם, שהרי אין זה אלוהו שאינו מחזיקו לאלוה כלל, וכן ישמעאלים¹⁶ שאינם עובדים עבודה זרה אינם יכולים לבטלה.

אבל ישראל אינו יכול לבטל ע"ז של גוי, דהא פסילי אלהיהם כתיב משמע שהם עצמו פסלו אלהיהם מהיות עוד אלוה להם ולא שפסלו ישראל.

וכל שכן שאין ישראל¹⁷ יכול לבטל ע"ז של ישראל¹⁸, דע"ז של ישראל אינה בטלה עולמית כמו שכתבנו לא ע"י ישראל ולא על ידי גוי. ואפילו אם יש לגוי שותפות בה

¹² שו"ע ונו"כ שם ה

¹³ דסתמא קאמרה רחמנא פסלו מאלוה ולקחת לך, כלומר כל שפסלו הם העובדים אותם מהיות אלוה, אפילו אינה שלו, ולקחת לך

¹⁴ ע"י במשל"מ פרק ח' מהלכ' ע"ז הלכה ט' שהביא מדברי התוס' וס' מעשה חייא דדוקא בע"ז של ע"ז מבטל אותה בע"כ אבל של מתכות כיון דחזרת לקדמותה אינו מבטל אותה בע"כ עיין שם ועי' בס' קהל יאודה שהביאו וכו' דמסתומת הפוסקים שלא הביא דברי התוס' בזה להלכה נראה דס"ל דהתוס' לא קאי בתירוץ זה ולא ס"ל כן לעיקר דלדינא לא מסתבר לחלק בהכי עיין שם ועי' במראה פנים על הירושלמי פרק ג' דע"ז הלכה ג' שמפרש כוונת התוס' בענין אחר דלדינא אין חילוק בין ע"ז של ע"ז או של מתכות עיין שם

¹⁵ ע"י בס' מקור מים חיים לעיל סי' קכ"ג (סוף דף ס"ה וריש דף ס"ו) שכ' דלפמ"ש הטור בריש סי' קכ"ג דהעכו"ם בזה"ל לענין ניסוך הם כאלו אינם יודעים בטיב ע"ז ומשמשי' דלפ"ז דחשבינן להו לאינם יודעים בטיב ע"ז לכאורה אין עכו"ם שבוה"ז יכול לבטל שום ע"ז ואין לומר דכיון דאינם יודעים בטוב ע"ז גם עבודה שלהם לא הוי עבודה ע"ז דז"א דלענין איסור ע"ז לא בעינן שיעבוד ע"ז אלא משפסלה לאלוה נאסר וכמש"ל סי' קל"ט דע"ז של עכו"ם נאסרה מיד אבל באמת ז"א דהטור כתב זה רק לענין ניסוך ויין דתפסינן דך קולא וחשבינן להו בזה כאלו אינם יודעים בטוב ע"ז אבל לענין לעלות מחומרא זו דאינו יכול לבטל ע"ז לא חשבינן להו כאלו אינם יודעים בטוב ע"ז גם בזה"ל.

¹⁶ רמ"א שם

¹⁷ אפילו מומר. עיין תפארת למשה

¹⁸ ע"י בשער המלך פרק ח' מהלכ' לולב מה שהאריך בזה בשיטות הרא"מ דע"ז של עכו"ם שקנה ישראל כיון דלא עבדה ישראל יש לה ביטול מן התורה מיהת. ועיין בשו"ת מהר"י הכהן חלק א' חיו"ד סי' כ"ב באמצע התשו' שנשאל בע"ז שעשאו נכרי בשליחות של ישראל ובדמי ישראל אם דינה כדין ע"ז של ישראל שאין לה ביטול ואם אסורה מיד או עד שתעבד כדין ע"ז של ישראל וכו' דהדבר פשוט הוא דהויא ע"ז של ישראל כיון שעשאה בשליחות של ישראל והוא של ישראל בודאי דינו ככל ע"ז של ישראל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

עמו אין ביטול הגוי מועיל לחלקו של ישראל, דישראל על דעת עצמו עובד לע"ז¹⁹, ואין נכרי יכול לבטל חלק הישראל.

ע"ז של גוי לאחר²⁰ שבאה ליד ישראל, מכי אגבה קני' ונעשה ע"ז של ישראל דאין לה ביטול והיינו כשבאה ליד ישראל הגביה כדי לקנותה אבל אם הגביה ישראל ע"מ שלא לזכות בה יש לה בטול.

ד. פחסה אף על פי שלא חסרה בטלה

ע"ז שהיתה של צורה וקטע ראש אונה או ראש חוטמה או ראש אצבעה וכיוצא בו מקום שנחשב לה גנאי ולמום²¹, או שמיעכה בפניה אפילו לא חסרה, בטלה שזה מגנה אותה.

מיעכה שלא בפניה ולא חסרה, או שרקק או השתין בפניה או גררה וזרק בה צואה, לא בטלה²², כיון שלא עשה מעשה בגופה²³.

¹⁹ לבוש וט"ז ב

²⁰ כנה"ג בהנהות הטור לעיל סי' קל"ט אות י"ט

²¹ ע"י בבל"י לעיל סי' קמ"א ס"ק ט' שכ' דבצורות גדולות ושלימות בעינין שיפחת באופן שיהא ניכר שביטלה באשר שהם גדולות ולא דמי לטבעת של ח"י דאמר סמו עינו דדין שהוא דבר קטן משא"כ בדבר גדול צריך לפחות החומם כולו שהוא ניכר עכ"ד וע"י בשו"ת חתם סופר חלק ששי סי' ו' שנשאל אודות טס של כסף כלי קדש שבולטת בו צורת משה ואהרן והרב השואל הביא דברי הבל"י הנזכר דמה"ט לא מהני בטס הזה בפחותת מעט מהחומם רק שצריך לפחות כל החומם והוא ז"ל השיב שדברי הבל"י אין להם מקור בגמ' ואדרבה בגמ' משמע דאין חילוק ע"כ אין לחוש לדבריו בזה ופשוט דמהני בקוטע ראש און או ראש חוטמו וסיים כך הי' נ"ל בפשיטות וכן ראיתי מעשה מרבתי זצ"ל וכן נהגתי בכמה צורות שעל כלים שיש לי בתוך בית

²² גמרא יליף מקרא והיה כי ירעב וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה ואל ארץ יביט אף על פי שמתחלה מבזה אליל שלו אח"כ חוזר ומביט אליה

²³ ע"י בשו"ת אהל משה סי' ל"ה מה שהאריך בדין זה וכ' וז"ל אבל לדעתי נראה דכל זה שכ' במתני' שם דרך בפני' או שהשתין בפני' אין זה ביטול זהו דוקא באם ידעינן שמה שרק בפני' או שהשתין בפני' הי' מחמת כעס אבל אם ידעינן שרק בפני' או שהשתין בפני' שלא מחמת כעס ודאי בטילה האליל בזה ומותר לישראל ליהנות ממנה וכו'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ויש אומרים²⁴ דאפילו בטלה באמירה בעלמא הוי ביטול, אולם²⁵ לא אמרינן דבאמירה הוי ביטול אלא אם הוציאה מרשותו ולא נשארת עוד הע"ז ברשותו, אבל אם נשארה ברשותו לא מהני מה שבטלה באמירה, ולא עדיף מרקק לפני' והשתין לפני' דאמרינן דהוא רק לפי שעה ואח"כ הדר פלח לה. מיהו אם בטלה באונס באמירה²⁶ אינה מבוטלת, עד שיעשה בה מעשה בגופה.

ה. עבודת כוכבים ביד ישראל וכל עבודת כוכבים ביד ישראל אינה בטלה לעולם

ואפילו ע"ז²⁷ של גוי משבאה ליד ישראל וזכה בה הישראל²⁸, הרי נעשית כמו ע"ז של ישראל, ושוב אין לה ביטול עולמית מדרבנן שגזרו בה חכמים אטו עבודה זרה של ישראל עצמו. וי"א שאפילו לא זכה בה כגון שמצאה לפני יאוש או גזלה אף על גב דמדינא עבודת כוכבים של עובד כוכבים היא ויש לה ביטול מ"מ מדרבנן אין לה ביטול גזרה משום אליל של ישראל עצמו²⁹.

²⁴ יעוין בס' יד הקטנה על המצות חלק ב' פרק ה' מהלכ' עכו"ם ס"ק קי"ד שעמד בדברי הרמ"א בזה וכ' דאין סברה לומר די"א של הרמ"א חולקים ע"ד המחבר כי הבבא שהביא המחבר הוא משנה שלימה וגמרא ערוכה בלי שום חולק כלל והביאה כל גדולי הפוסקים ודעת הי"א אלו הוא המרדכי ואין סברה שהמרדכי יחלוק על משנה וגמ' מפורשת אלא שהמרדכי ס"ל דדוקא ברקק לפני' והשתין לפני' אינה בטלה משום שהיא בדרך כעס ואמרינן דלפי שעתא הוא דרתח עלה והדר מפייס לה משא"כ באמירה (היינו גם במחשבה דאמירה לבד בלי מחשבה לא מהני) בפיו שהוא יותר עדיף אמרינן שביטלה לגמרי עיין שם באריכות.

²⁵ בס' יד הקטנה שם והביא כמה ראיות לזה

²⁶ ול"ד למכרה או משכנה דבסמוך דהתם זוזי אנסוהו ב"ח ופסק כן, ובד"מ כתב דשאני התם דלא ידעינן בודאי שבטלו אבל כשבטלו אפילו באמירה בעלמא מהני כדברי המרדכי עד כאן ר"ל דהכא מיירי שאומר שרוצה לבטל לקטוע אונזה או חוטמה וכה"ג אבל התם אינו מבטלו וגם סובר שהקונה לא יבטל ודלא כב"י. ש"ך שם ח

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ב

²⁸ נ"ל דכיון שאין הטעם אלא משום גזירה לא גזרו אלא אם באה לידו אחר הזכייה דוקא ואם לא באה לידו אלא קנאה ונתן לו המעות אף על פי שמדינא מעות קונות בעובד כוכבים כמ"ש הטור סימן קל"ב וז"ל דמיד שנתן לו הדינר נקנה לו היין כו' מ"מ הכא לא גזרו ביה לענין ביטול כיון שעיקרה היא של עובד כוכבים תחילה וזהו שכתבו הטור והש"ע כפול לשון משבאה ליד ישראל וזכה בה משמע אבל זכייה לחוד לא. ט"ז שם ג.

²⁹ ובהכי אמרינן דמשמשי עבודת כוכבים שבאו ליד ישראל וביטלם עובד כוכבים מותרין אבל זכה בהם הישראל אפילו משמשינן אין להם ביטול. ב"ח מובא בש"ך א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

והני מילי עבודה זרה עצמה, אבל משמשי ע"ז ונויה אם באו ליד ישראל ואחר כך ביטלה גוי מותרים, שלא החמירו בהן כמו בע"ז עצמה.

ו. עכו"ם שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרטיאות מותרות וישראל שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרטיאות אסורות

כיצד מבטלין³⁰ אבני מרקולים כיון שבנה מהם בנין או חיפה בהן את הדרכים וכיוצא באלו הרי הן מותרים בהנאה, ואם היתה של ישראל אסורה לעולם שעבודת כוכבים של ישראל אין לה ביטול לעולם.

ז. עובד כוכבים ששיפה עבודת כוכבים לצרכו היא ושיפוייה מותרין לצרכה היא אסורה ושיפוייה מותרין וישראל ששיפה עבודת כוכבים בין לצרכו בין לצרכה היא ושיפוייה אסורין

נטל מקל³¹ מן האשירה או אפילו עלה אחד שנטל ממנה לצורכו³², נתבטלה, דודאי אינו מחזיקה עוד לאלוה כיון שנטל ממנה לצרכו. ובין האשירה עצמה ובין השפאים שנטל ממנה כלומר מה שגירד ושייף ממנה, מותרים.

ואם נטל השפאים לצרכה, רצה לומר לייפותה, לא נתבטלה והיא אסורה, אבל השפאים מותרים דמיזרק זריק להו ולא פלח להו³³.

³⁰ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ח הלכה יב

³¹ שו"ע ונו"כ שם ו

³² כ' בקהל יאודה ואם נטל פירותיו לצורך עצמו יש להסתפק אי חשיבא ביטול. דרכ"ת שם ב

³³ רש"י מובא בלבוש ובש"ך ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

אם היתה של ישראל בין לצרכה בין שלא לצרכה בין היא ובין שפאיה
אסורה לעולם שעבודת כוכבים של ישראל אין לה ביטול לעולם³⁴. וגם אם
היתה של עובד כוכבים ושפאה ישראל אסורה³⁵.

ח. שוחק וזורה לרוח או מטיל לים

מצות עשה³⁶ על כל המוצא³⁷ ע"ז או משמשיה וכל הנעשה בשבילה
שיבערנה³⁸ ויאבדנה מן העולם, שנאמר (דברים יב פסוק ב) אַבֶּד תֶּאֱבְדוּן
אֶת כָּל הַמִּקְמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם, וכיצד מאבדה, שוחק³⁹ וזורה לרוח
או שוחק ומטיל לים ולים המלח מטיל בלא שחיקה⁴⁰.

דף מב:

³⁴ רמב"ם שם

³⁵ ע"י כ"מ שהשיג בשם הרמ"ך מאי אריא של ישראל אפילו של עכו"ם נמי ישראל ששיפה אותה בין היא בין שפאיה אסורין וכדאמר בגמ' שם משום גזירה דרבא דלמא מגבה לה ישראל. ועיין במעשה רקי שכתב י"ל דרבא לא תירץ בן אלא לדעת ר' שמעון בן לקיש דס"ל ע"ז שנשתברה מאליה מותרת להכי איצטריך למעמא דילמא מגבה לה אבל לר' יוחנן דס"ל אסורה ופסק רבינו כוותיה בהל' י"א א"כ לר"י היינו טעמא דאסורא משום דנכלל בע"ז שנשתברה מאליה וכ"כ הר"ח אבולעפיה נר"ו והוא פשוט. ובמקראי קודש שם השיג מטעם זה על הרמ"ך

³⁶ שו"ע ונו"כ שם יד

³⁷ וז"ל הרמב"ם רפ"ז מ"ע היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון כו' כי אם כה תעשו כו' ובא"י מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו אבל בח"ל אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כ"מ שנכבש אותו נאבד כל עבודת כוכבים שבו שנא' ואבדתם את שמם מן המקום ההוא בא"י אתה מצווה לרדוף אחריה ואי אתה מצווה לרדוף אחריה בח"ל והוא בספרי פ' ראה על פ' ואבדתם את שמם כו' יכול אתה מצווה לרדוף אחריהם בח"ל ת"ל ואבדתם את כו' בא"י אתה מצווה כו' וסובר הטור דדווקא לרדוף אינו מצווה אבל המוצא חייב לבער ולכאורה החילוק שבין א"י לח"ל הוא שבא"י אפי' במקום שלא כיבשנו חייב לבער אבל בח"ל דוקא במקום שכיבשנו וכ"ה בסמ"ג מ"ע י"ד ובא"י מצוה לרדוף אחריה אפילו במקום שלא כיבשנו עד שנאבד אותה מכל ארצנו כו' אבל בח"ל אין אנו מצווים לרדוף אחריה אלא בכ"מ שנכבש אותה בלבד נאבד כל עבודת כוכבים שבו ואפשר דה"ק דלאבד המוצא מצוה בכ"מ שנאמר אבד תאבדון כו' כי אם כה כו' אבל לאבד מכל המקום ולרדוף אחריה שלא להניח כלל אינו מצווה אלא בארץ ישראל כי לרדוף שלא להניח בארץ נפקא ליה מקרא ואבדתם כו' וכתוב מן המקום כו'

³⁸ היינו בדלא אשכח גוי לבטלה ס' קהל יאודה. דרכ"ת שם מ

³⁹ לר"ת בתוספות חולין דף פ"ח ריש ע"ב, כל עבודת כוכבים צריך שריפה קודם ששוחק. גל' מהרש"א שם וכן ע"י במשנה למלך פרק ה' מהל' ע"ז הלכה ו' וסיים וא"כ יש לתמוה אמאי לא ביאר הטור בס' קמ"ו שקודם שחיקה ישרפנה וצ"ע

⁴⁰ פירש ב"י דמ"ש הטור שוחק ומטיל לים פירוש לשאר נהרות שספינות עוברות שם ושמא תפגע בו ותטלנו אבל לים המלח שאין שם ספינות מטילה אפילו בלא שחיקה. ט"ז יא וכן בש"ך יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ט. קן שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין

קן שבראש⁴¹ האילן של הקדש, שבנה אותן העוף מעצים ועשבים וכיוצא בהן, כל הקן⁴² עם הביצים שבו עם האפרוחים הצריכין לאמן, אין נהנין בהן, ונהנה לא מעל.

י. בראשה של אשרה יתיו בקנה ... דאייתי עצים מעלמא וקינתה בהן ... באפרוחין כאן וכאן מותרין בביצים כאן וכאן אסורין ... ואפרוחין שצריכין לאמן בביצים דמו

אפרוחים⁴³ שקננו באשירה ואינם צריכין לאמן, מותרין, ואינן בטלין אגב אשירה ליאסר עמה.

אבל בצים שעליה או אפילו אפרוחים שעדיין צריכין לאמן, הואיל ולא יוכל ליקחם אלא אם כן נהנה מן האשירה לעלות עליה או לסמוך בה, נחשבים כגידולי אשירה, ואסורין בהנאה מדרבנן⁴⁴.

אבל גופן אינו נאסר בהנאה דליתסרו אפילו כשיגדלו, זה לא אמרינן, דהא ממקום אחר באו, וכן הקן עצמו מותר מפני שהעוף מביא עציו ממקום אחר,

⁴¹ רמב"ם הלכות מעילה פרק ה הלכה ז

⁴² משנה בפ"ג דמעילה (דף י"ג:) קן שבראש אילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין שבאשרה יתיו בקנה ומוקי לה בגמ' אליבא דר"י ההיא של אשרה יתיו בקנה בדאייתי עצים מעלמא ומקשה א"ה אמאי של הקדש אין נהנין ואין מועלין אלא בגידולין הבאים לאחר מכאן וקסבר אין מועלין בגידולין ה"נ מסתברא וכו' א"ר אבהו א"ר יוחנן לעולם דאייתי מעלמא ומאי יתיו יתיו אפרוחים ואסיקנא אפרוחים כאן וכאן מותרין ביצים כאן וכאן אסורים אמר רב אשי אם אפרוחים צריכין לאימן בביצים דמו ומשמע דקן דאייתי עצים מעלמא נהנים ממנו ויש לתמוה על רבינו שסתם וכתב שאין נהנים בו. כס"מ שם. ואילו הוי חזי ליה מש"כ בתוס' שם ד"ה שבאשרה וכו' דגם בעצים דאתי מעלמא אסורים כאן וכאן יעו"ש היטב לא היה מתמה על רבינו שוב ראיתי בתוס' יום טוב תמה עליו בזה ונראה לענ"ד כי רבינו היה לו הגירסא שבע"ז מ"ב ב' ושם מבואר דבעצים דאתו מעלמא בקדשים לא נהנין ולא מועלין ובאשרה מותרת

⁴³ שו"ע ונו"כ קמב ח

⁴⁴ כיון שהם אינם מזויזים משם לכך גזרו עליהם כעל האילן עצמו. ט"ז יא. הראב"ד פירש מפני שהן כגידולי אשרה. ש"ך שם יד, ועי' בהגהות מילואים שבי' שיש נ"מ לדינא בין פירש"י לפי' הראב"ד דלרש"י אסורים האפרוחים מיד כשבאו על האילן וא"צ זמן לזה ולהראב"ד לא אסורי אלא אם היו על האילן זמן מה יום או יומים ונתגדלו על האשרה אז נאסר אבל לא מיד כשבאו על האילן. דרכ"ת טז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

אולם אלו ידוע שנטל עציו מהאשרה אף על פי שנשתברה הרי היא אליל
שנשתברה מאליה שלא בטלה, כדלעיל דף מא:

מיהו אפילו באפרוחין שאין צריכין לאמן וכן הקן עצמו דאמרינן שמותרין, היינו דוקא
שמורידין על ידי קנה שיתיו בהן עד שיפלו ויקחם, ולא גזרינן שמא יעלה על האילן,
אבל לעלות על האשירה ללקחם אסור, דהוה ליה נהנה באשירה שעולה עליו⁴⁵.
אבל באותן שעדיין⁴⁶ צריכין לאמן אפי' כשמתיו בקנה והן נופלין אסור.

יא. המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח ... שעל המכובדין אסורין שעל המבוזין מותרין

המוציא כלים⁴⁷ ועליהם צורת חמה או לבנה, או דרקון והוא דומה לנחש ויש
כמין סנפירין בין פרק חוליות שבצוארו⁴⁸, אם הכלים מכובדים אסורים
שודאי נעשו לשם עבודה זרה, בין שקועים ובין בולטים⁴⁹. ואם הם מבוזים
מותרים⁵⁰ שלא נעשה לשם לעבוד במבוזים ובודאי לנוי עשאוהו⁵¹.

והאי צורת חמה או לבנה, היינו צורות שעושין לשמן כמו שעושין בעלי
הטלסמאות צורות לכוכבים לעשות בהן מלאכתן, כגון בצורה המתייחסת
לשמש מציירין מלך מעוטר יושב על עגלה, וכן ללבנה יש להן צורה מיוחדת
שעושין לשמה, וכל אלו הם אסורות, עד כאן. אבל עגול כשמש או קשת

⁴⁵ לפי שנהנה ממנה שהיא לו במקום סולם. ט"ז שם ב

⁴⁶ ש"ך שם מז, ע"י במילואים שבגליון ה"ד וכו' שם שדין זה תלוי בפלוגתת רש"י וראב"ד הנ"ל (בס"ק שלפ"ז)
שלדעת הראב"ד אתו שפיר דין זה גם אם אין צריכין לאמן כגון שלא נאסרו עדיין כי לא שהו רק זמן מועט
על האילן ולא נתגדלו כלל על האשירה אבל לדעת רש"י לא משכחת להאי דינא רק בשאין צריכין לאמן ולא
נאסרו ולכן רק לעלות על האשרה אסור אבל להתיו בקנה מותר עיין שם לדרכו. דרכ"ת שם יז

⁴⁷ שו"ע ונו"כ קמא ג

⁴⁸ הוא נחש בריח בשמים, ושמו תלי הגדול, ומושל במזלות, להכי חשיב לה בהדיהו. ערך לחם למהריק"ש

⁴⁹ אבל ר' ירוחם כתב יש מי שכתב וכן בתו' דלא אסרו על המכובדים אלא בולט עכ"ל ומביאו ב"י. ש"ך י

⁵⁰ דוקא בכרכים איירי אבל בכפרים בכל ענין אסור דודאי למיפלח עבדי להו ולא לנוי וכדלעיל ריש סי' זה.
ס' קהל יאודה מהמור. דרכ"ת שם כג

⁵¹ ונראה דאם הם אינם מכובדים ולא מבוזים אלא בינונים אסורים דאילו היו מכובדים היו ודאי נעשים לשם
אלילים וכמ"ש הטור א"כ ליכא כאן אלא חדא ספיקא. ש"ך שם י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

עגול כלבנה ממש מותרים אם מצאם דאין דרכן לעבדם בענין זה⁵². אך אסורים לעשותם⁵³ ולהשהותם⁵⁴ כמו שיבואר להלן.

שעל השיראים כלומר בגדי משי ורקמה ואצעדה⁵⁵ נזמים וטבעת הרי אלו מכובדים⁵⁶. ושעל המטבעות⁵⁷ ויורות וקומקמוסין, כלומר סירים גדולים וקטנים⁵⁸ וחמי חמין וכוסות ששותין בהן, בין אם הם נעשו למטה מן המים או למעלה מן המים ואפילו על אוגני הכלי, הרי אלו מבוזים ומותרים, כיון שמשתמשינן למאכל ומשתה ודאי אינם עובדים אותם.

וכל זה בסתם שאין אנו יודעים שנעבדו הכלים הללו אם לא, אבל אם בידוע שלא נעבדו כלים הללו אפילו שעל המכובדים נמי מותרים, וכן אם ידוע שנעבדו הכלים הללו אפילו מבוזים אסורים, ולא אמרינן כיון שהם מבוזין אין עבודתן עבודה.

⁵² וכן מפורש ברמב"ם שם שכתב וז"ל צורות חמה ולבנה אין ענינו שמוצא עגול ויאמר זהו שמש או קשת עגול ויאמר זהו לבנה וכ"כ הר"ע ברמנורא שם וכ"מ מפירש"י שפירש צורת חמה ולבנה מזל חמה ולבנה משמע דרצה לומר אבל עיגול של חמה ולבנה ממש לא ודלא כהעט"ז שכתב כ' מורי מהרמא"י לאו דוקא צורת חמה ולבנה ממש אלא אפילו צורות שעושין בעלי הטלסמאות. ש"ך ח

⁵³ (בתשובות חתם סופר סימן קכ"ט) בענין בהכ"נ שעשו בחלון זכוכית עגול כצורת חמה וניצוצות בולטות סביבות העיגול כניצוצי חמה בזריחה ובתוכו כתוב שם הוי"ה ובצדו ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' וכ' כי שתיים רעות עשו בשנגה דמבואר בש"ך סימן קמ"א סק"ח דעגול השמש נהי דהמוצא מותר בהנאה אבל עכ"פ העושה עובר על איסור דאורייתא והמשהה עובר על איסור דרבנן משום חשדא וברבים נמי עכ"פ מכוער הדבר והכא מגרע גרע שהרי כתוב להדיא בצדו ממזרח שמש כו' הרי אומר שמתכוין לצורת השמש ממש וגרוע ממ"ש הט"ז (בבה"ט ס"ק כ"ג) מצורת המזלות שבמחזורים ואף הנה"כ שם יודה בכאן וזאת שנית אפילו לא כתוב בצדו ממזרח שמש מ"מ מעשה הגשמה היא זו כו' ובפרט במקום קדושה ובמזרח שהכל משתחוים למולו בכניסה לפתח בהכ"נ בודאי מכוער הדבר ע"כ נ"ל מי שיכול לבטל זה יזכה לשמש מרפא בכנפיו

⁵⁴ דודאי לעשות או להשהות בידו אף בעיגול שלהן אסור דלעשות נפקא לן מלא תעשון וגו' כל אשר בשמים ממעל והאי אשר בשמים ממעל הוא ואסור וכן להשהותם בידו איכא חשדא אף בעיגול שלהן דלאיזה צורך הוא משהה אותם אבל במוצא מותר דאין לחוש שמא עבדו בעיגול. ש"ך שם

⁵⁵ ש"ך יא

⁵⁶ עיי' בהגהות חכמת שלמה שנסתפק בנר שיש עליו צורת ע"ז והוא דולק אם דינו כדין מכובד או כדין מבוז והביא מדברי המדרש תנחומא פ' ויצא שכ' להדיא דנר שיש עליו צורת ע"ז אסור להדליק בו ובע"כ דחשיב בכלל מכובד וכ' דאע"ג דקיי"ל דאין למידין הלכה מדברי אגדה זה דוקא היכא דהוי מחודש דין ממש משא"כ בזה דעיקר הדין לחלק בין מכובדים למבוזים מבואר בגמ' ואין שם אלא גילוי מלתא בעלמא בודאי יש ללמוד מדברי המדרש ובפרט להחמיר באיסור ע"ז דחמיר טפי עיין שם

⁵⁷ עיין (בשאלת יעב"ץ ח"א סימן ק"ע) שמחמיר בזה ועיין בתשובת כנסת יחזקאל סוף סימן י"ג דנראה לו להכריע דמטבעות של כסף מכובדין ושל נחושת מבוזין ועי' בס' בית דוד הספרדי חיו"ד סוף סי' ע"ד שכ' דנוהגין עתה היתר גם במטבעות של כסף שיש בהם צורת שו"ע אף על פי שצורת שו"ע הוא ודאי צורה הנעבדת דהעיקר כדעת הר"ן דדוקא כשידוע שאותה כלי נעבדה אסור אבל במטבעות שאין ידוע שנעבדו הם עצמן וקרוב לודאי שלא נעבדה אפי' של כסף מותר עיין שם

⁵⁸ ש"ך יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ויש מי שאומר שכל צורה שדרכה לעבדה בודאי, אפילו שעל המבזים אסורים, אף על פי שאין אנו יודעים אם הכלים הללו נעבדו אם לא, כיון שדרכה ליעבד חיישינן שמא נעבד ואסורה.

ולפי זה בזמן הזה שמחקקים חקק בכלים ומציירים בהן שתי וערב ודמות אשה מניקה, המוצא אותן כלים אסורים, אבל אין נוהגין להחמיר בזה, משום דקיימא לן הגוים בזמן הזה אינם אדוקין בעבודה זרה הן, ואין עובדים גם לצורות אלו, ומותרין בהנאה אם מצאן, שאינם נעשים אלא לנוי, מיהו אין להשהותן משום חשד. ויש מחמירין בכל צורה שלא להשהותם משום חשד אפילו בזמן הזה.

יב. השוחט לשום ימים לשום נהרות לשום מדבר לשום חמה לשום לבנה לשום כוכבים ומזלות לשום מיכאל שר הגדול לשום שילשול קטן הרי אלו זבחי מתים

השוחט לשם⁵⁹ הרים וגבעות, לשם חמה ולבנה וכוכבים ומזלות ימים ונהרות, לשם בעלי חיים, אם נתכוין לעבוד הדבר ההיא בשחיטה זו הרי זה תקרובת עבודה זרה⁶⁰ דאורייתא ואסורה בהנאה.

ואף על גב דהנעבד עצמו לא נאסר כאן, משום דמחובר ובעל חי לא נאסר בנעבד, וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות מחוברין בגלגלים, מכל מקום כיון שעובדיהן במיתה, שמע מינה דמקרו עבודה זרה, והמקריב להם מקריב לעבודה זרה, אלא דגזרת הכתוב הוא שלא יאסרו.

ואם אינו מכוין כי אם לרפואה או משום כשפים, וכדומה לשאר דברי הבאי, ואין כוונתו שמכבד את ההר או החמה בשחיטה זו ששוחט לשמה שעל ידי

⁵⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד דו ושמלה חדשה שם יב יג

⁶⁰ דעת רש"י (מ' ע"א ד"ה דאמר לשום הר) ור"י (ע"י רא"ש פ"ב סי' י"ג) ורבינו ירוחם (נמ"ו ח"ג, ק"ח ע"ב) דשוחט למחובר לא הוה תקרובת דאורייתא ולא נאסר כי אם באכילה דרבנן. וכן פסק רמ"א ז"ל ריש סימן קמ"ה (סעיף ב'), ולבוש כאן (סעיף ה'). ודעת הרשב"א (תוה"ב בית א' שער א', ט' ע"ב) ור"ן (ח' ע"א ד"ה הרי אלו זבחי מתים) דהוי דאורייתא, וכן פסק רש"ל (יש"ש פ"ב סי' כ"א), וב"ח (ד"ה ומ"ש רבינו אין לו דין תקרובת ע"ז). ודעת הרמב"ם (הל' שחיטה פ"ב הל' י"ד) אין הכרע, דרשב"א והטור פירשו בו דהוה דאורייתא ובית יוסף (ד"ה השוחט לשם הרים) כתב דיש לפרשו דהוא דרבנן, וכן משמע מלשון רבינו ירוחם שפירש דברי הרמב"ם כן. ולעניות דעתי משמע כן מדבריו בפירוש המשנה ריש פרק קמא דחולין. והשלחן ערוך (סעיף ה') סתם לה סתומי כלשון הרמב"ם. תבואות שור שם כא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

זה יבא לו איזה רפואה, רק כוונתו שעל ידי שחיטה זו לשמה מכריח אותו לאיזה ענין ברפואתו וכדומה לזה, הרי זה אסורה באכילה מדרבנן, גזרה משום תקרובת ממש, ולא אסורה בהנאה, דכיון דהנעבד לא נאסר, אינו נראה לגמרי כשוחט לעבודה זרה.

והוא הדין שוחט למחובר ולבעלי חיים שלו הדין כן, דהא טעמא משום דהנעבד לא נאסר איכא היכרא ולא אתי לאחלופי בתקרובת ממש

שחט לשם שר של אחד מאלו, שכל אחד מאלו יש לו שר, וחמה י"ב מלאכים מנהיגים אותה, וכן כולם, בין ששחט לשם מיכאל שר הגדול בין ששחט לשר של תולעת קטן שבים, אפילו לא נתכוין אלא לרפואה וכיוצא בו, הרי זה אסורה בהנאה מדרבנן, גזרה משום עובד לשרים ממש, דהוה ליה עיקר עבודה זרה הכתובה בתורה.

והוא הדין אם שחט⁶¹ לרפואה לשם כל דבר בעולם שאינו מחובר ואינו בעל חי דינו כן.

יג. לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמי השמשין לפני במרום ... כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם

כבר התבאר במסכת ר"ה דף כד. שנאמר בפרשת יתרו (שמות כ פסוק כ) לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמי.

ולפיכך לא יעשה⁶² בית ואפילו אם יש בו חדרים הרבה⁶³, תבנית היכל⁶⁴. כלומר כשיעור גבהו ארכו ורחבו של ההיכל בין של בית ראשון דהיינו

⁶¹ הדא טעם הרשב"א (תוה"ב בת א' שער א', ט' ע"ב) במחובר דאף על גב דאי עביד לשם עבודה הוה ליה תקרובת דאורייתא, מכל מקום כיון דהנעבד לא נאסר לא מחזי בתקרובת. ואי עביד לרפואה, לא גזרו. אם כן, כל היכא דהנעבד אסור וליכא האי טעמא, אסרינן גם בהנאה. איברא, דהר"ן ז"ל (ח' ע"א ד"ה הרי אלו זבחי מתים) כתב הטעם דלא אסרינן בהנאה במחובר משום דאפילו לעבודה גמורה מילתא דלא שכיחא הוא. אלא נראה דהר"ן סבירא ליה כרמב"ם (הל' שחיטה פ"ב הל' י"ד) דלא כייל שוחט לחמה כו' בהדי שוחט להרים כמו שכתבתי לעיל ס"ק כ"ב, ועיין שם. אבל הטור והשלחן ערוך מדהקילו גבי שוחט לחמה כו', שמע מינה דסבירא להו טעם הרשב"א עיקר. תבואות שור שם כה

⁶² שו"ע ונו"ב יו"ד קמא ח

⁶³ דרכי תשובה שם נד

⁶⁴ עיין שו"ת משפט כהן (עניני א") סימן צד אות ב וז"ל "ועל דבר שאלתו אם מותר לנו לבנות בית המקדש ע"מ שלא להקריב קרבנות. לא ידעתי הציור, שאם מטעם טומאה הרי הותרה בצבור, כמש"כ בזה כבר בכפתור ופרח (פ"ו) ע"פ הרי"ח מפריש, וא"כ יהי' מותר להקריב ג"כ תמידין ומוספין וכל קרבנות ציבור. וכו' אבל לומר שאם אין מקריבים עוברים על לא תעשון אתי בית תבנית בית, לא מסתבר כלל, רק שעשה מצוה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

שלושים אמה גובהו⁶⁵. ובין כבית שני שארבעים אמה גובהו, ואפילו אינו נראה כהיכל.

וכן לא יבנה אכסדרה כמידת אולם, בין אם בונה טרקלין נאה או אולם פתוח ואפילו אינה צמודה לבית, וכן לא יבנה חצר, כמידת העזרה.

לא יבנה שלחן, תבנית שלחן⁶⁶. מנורה, תבנית מנורה. אבל עושה מנורה של חמשה קנים או של ששה או שמונה, אבל של שבעה לא יעשה ואפילו בלא גביעים וכפתורים ופרחים⁶⁷, ואפילו אינה גבוהה י"ח טפחים ואפילו משאר מיני מתכות⁶⁸, אבל של חרס ושל עץ מותר.

ואם גוי עשאו לו, י"א⁶⁹ שמותר לדור ולהשתמש בהם. וי"א⁷⁰ שאסור ובמיוחד במנורה שכל פעם שמשתמש בה עושה מעשה.

י"א⁷¹ שמותר לעשות שלחן תבנית שלחן אם עשוי מעץ, ולא נאסר אלא בעשוי ממתכת.

ולא נמרה אם עשה ביהמ"ק ולא הקריב כשיש בידו להקריב. ואם אין בידו להקריב כלל ודאי י"ל שאין כאן מצוה, שזוהי צורת המצוה כלשון הרמב"ם בריש הל' ביהמ"ק ובסמ"ג, אבל אם מקריבין אפי' קרבן אחד באיזה זמן בודאי הוי מצוה כצורתה, אלא שמחסרין שאר הקרבנות, ואין זה נוגע כלל לאיסור של בית תבנית בית

⁶⁵ אע"ג דבבית שני היה ארבעים אמה בבית ראשון היה גובהו שלושים אמה (פ"ת ס"ק יג)

⁶⁶ שו"ע שם סעי' יח וש"ך ס"ק לו ודרכי תשובה ס"ק נד

⁶⁷ דכל זה אינו מעכב

משמע דבזהב דגביעים וכפתורים מעכבים מותר לעשות בלא גביעים וכפתורים ומ"ש המחבר ואפילו בלא גביעים אשלפניו קאי ואפי' משאר מיני מתכות אבל בזהב שרי. ואולם בתבואת שור בחי' לר"ה כ' לאסור גם בזהב רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן קמא סעיף ח

⁶⁸ שבדיעבד כשרה במקדש בכל אלו אבל של חרס ושל עץ פסולה ולכן מותר (ש"ך ס"ק לו) ועיין בספר בכור שור בחידושי למס' ר"ה דך כד שתמה על הש"ך שלא עיין כל הצורך בזה דהא בשל זהב גביעים וכפתורים ופרחים מעכבים בו ולדבריו משמע דבשל זהב דמעכב שרי בלא גביעים ואינו כן אם לא שנדחוק לפרש דברי הש"ך דה"ק כיון דאינו מעכב בשל שאר מינים מקרי תבנית אפילו בשל זהב דמעכב אבל דוחק הוא לפרש כן

⁶⁹ פתחי שם תשובה ס"ק יב

⁷⁰ דרכי תשובה שם ס"ק נב ועיי"ש ס"ק נג שהביא מאחרונים שהסתפקו אם האיסור רק על עשייה כולה, אבל אם מצא תבנית והשלימה לתבנית היכל או שלחן או מנורה וכו' אינו חייב, וכן אם היה לו מנורה של שמונה קנין ונשבר קנה ועמדה על שבע אם שייך בו האיסור ולכאורה יש להחמיר באיסור תורה.

⁷¹ ולפ"ז אתי שפיר דברי האר"י ז"ל, והובא בס' נגיד ומצוה, ששלחן של שבת יהיה כדמות שלחן שהיה בבמה"ק. ונשאל מהר"ח פלאג' בשו"ת לב חיים ח"ג (סי' צד), שהרי קי"ל שאסור לעשות שלחן תבנית שלחן שבבמה"ק, וכ' ליישב, שאולי אפשר שכוונת האר"י דוגמת מקדש של מעלה, וכמ"ש בר"ה (כד) לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותם. ופרש"י כגון חצר ואולם וכו', אבל שמשין של מעלה שא"א לעשות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

י"א⁷² שאם עשה קני המנורה בעיגול סביב אפילו שאחד באמצע מותר, וי"א שאסור וראוי להחמיר באיסור תורה.

י"א שמותר לעשות מנורה של שבעה קנים, אם נעשית להדלקה בנרות ולא בשמן. ויש להחמיר בדאורייתא ולא לעשות כן, ואפילו אם מדליק עליה שמונה נרות כל שיש שבעה קנים אסור⁷³.

י"א⁷⁴ שאם מקום קיבול השמן אינו משל מתכות אלא משל עץ או זכוכית אין בה איסור.

אם עושה מנורה ללא ירך, אלא שכל הקנים כל אחד יוצא ממקום בפני עצמו ומחוברים למטה בחתיכת מתכת ישרה, וכן מנורה התלויה מהתקרה ואין לה ירך, יש לסמוך להתיר לעשותה גם של שבעה קנים⁷⁵.

מנורה חשמלית אפילו בת שבעה קנים, אין בה משום לא תעשון אתי ומותר לעשותה⁷⁶.

י"א⁷⁷ שבכלל לא תעשון אתי הנזכר, אף האיסור לצייר צורות שבמדור שכינה, כגון ארבעה פנים בהדי הדדי, שהם פני שור ואדם ואריה ונשר

כמותן ממש אלא ציור דוגמתן מותר. ע"ש. ודבריו רחוקים, ולפי האמור ניהא (שו"ת יביע אומר חלק א יו"ד סי' יב אות ה)

⁷² כן דעת המשנת חכמים, והבכור שור אוסר כיון שלא מצינו שעשיה בעיגול פוסל במנורה שבמקדש. פתחי תשובה ס"ק יד

⁷³ פ"ת שם ודרכי תשובה ס"ק נו בשם השואל ומשיב

⁷⁴ שו"ת יביע אומר שם

⁷⁵ ועיין שו"ת משפטי עוזיאל כרך ב יו"ד סי' יח במנורה זאת שאין בה לא ירך ולא קנה רק למטה יש לה יסוד רחב כעין דף שמוח של מתכת וממנה עשוי ז' שפודים דקים מסובבים חוטי חשמל וכ"ז מלוכש כעין נר של פארצלן ולמעלה מנורות קטנות שקורין זרובקעס. אין כאן צד איסור כלל הואיל ואין דמות תבנית המנורה ולא צורתה ממש שהרי אין לה לא קנה ולא ירך ולא ז' קנים יוצאים מצדיה אלא תחובים ביסודה ומצופים פארצלן שהוא מין חרס ולא מתכת בודאי שמנורה כזאת אינה דומה במאומה למנורת המקדש ומותר לעשותה אפילו בת ז' קנים משום שהיא מדברים שמשמשיין לפניו והיינו דוקא בצורת המנורה שנצטוינו בה כאמור: כאשר הראה שאינה דומה בצורתה אפילו אם היא בת ז' קנים. יבי"א שם

⁷⁶ "ועוד אני אומר שבמנורה חשמלית אין בה איסור זה משום שהצורה היסודית של המנורה היא נרותיה והיינו בתי קבולה להדלקה וחוטי חשמל אינם נרות. במובן זה אלא הם פתילות מאירות, ושנוי יסודי זה ודאי מעכב במנורת המקדש, הלכך אין בו איסור של לא תעשון אתי דמות המשמשיין לפני, וזה פשוט וברור לעניות דעתי" (שו"ת משפטי עוזיאל שם, שו"ת יביע אומר שם)

⁷⁷ שו"ע ונו"כ שם ד וברמב"ם ובחינוך מצוה לט לא הזכירו דין זה בכלל לא תעשון אתי אלא רק האיסור בצורת אדם אבל בב"י מוכח דס"ל שהוא בכלל הלאו ואין לקשות הא אמר אח"כ דצורת אדם אפילו לבדה אסורה תירץ הר"ן דכאן גרע טפי שצירף שאר צורות לצורות אדם וסלקא דעתך דשרי שאין זה צורת אדם וכן מלאכי שרת לפי שיש להם כנפים קא משמע לן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

בשלימותם בכל הגוף⁷⁸ לחיה אחת, דוגמת חיות הקודש, ואפילו לא עשה כולם אלא מצא חלק עשויים והשלימם לד' פנים⁷⁹.

אין מועיל בצורת ארבעה פנים לפגום רק אחד מהם אלא צריך לפגום את ארבעתם⁸⁰. ואין איסור אלא רק בצורה בולטת, כמו שיבואר להלן בצורת אדם, ודינם לענין זה כדין צורת אדם.

ואסור לעשות צורת אדם משום דבר, הן ממתכות הן מעץ ואבן וכדומה, ואפילו לנוי. ואע"פ שאינה עבודה כוכבים, שנאמר לא תעשון אתי ואם צר לוקה⁸¹.

לפיכך אין מציירים לא בעץ, ולא בסיד, ולא באבן צורת האדם, והוא שתהיה הצורה בולטת. אבל אם היתה הצורה שוקעת כמו אלו שמציירים על כותל בצבעים, או כגון הצורות שעל גבי הלוחות והטבליות או צורות, שרוקמין באריג הרי אלו מותרות⁸².

י"א⁸³ שאסור לצייר בדיו עם ממשות הצבע בולטת וניכרת.

ודעת רמב"ן ור"ן שכל הצורות האסורין משום לא תעשון, אין חילוק בין שוקעת או בולטת, ואסור מן התורה לעשות⁸⁴. וראוי לחוש לדבריו⁸⁵.

⁷⁸ כ"כ במ"ז שם והכחית כן ולכאורה לפי דעת השאילת יעב"ץ לעיל דבפרצוף מושלם עם תווי פנים אסור אף בלא גוף א"כ אפשר שגם לעשות ד' פנים של נשר וכו' בפרצוף מושלם עם תווי פנים אסור אף בלא גוף וצ"ע
⁷⁹ כך תירץ בהגהת סמ"ק סי' קסב מה שלכאורה קשה דד' פנים בלא"ה אסור כיון שיש בו אדם ואסור באדם בפני עצמו ועיי"ש בש"ך שהביא מתוס' תירוץ נוסף דהו"א שאם עושה עוד פנים ביחד עם פני האדם אינו בכלל האיסור קמ"ל שאסור משום שהם ציור שבמדור שכינה וכתב המ"ז שלפ"ז אם אינו עושה ארבעה הפנים אלא רק שלושה אע"ג שיש בו צורת אדם מותר והא הקשה על זה דלא מצינו זה בפוסקים ועיי"ן בנקה"כ שם שהביא כן מתוס' ר"ה כד ע"ב והרמ"ך ולכאורה לפי דעת השאילת יעב"ץ לעיל שבפרצוף אטום בלא גוף אין איסור א"כ היה לראשונים לתרץ שכאן הוא פרצוף בלא גוף אמנם אפשר שצורת החיה היא בגוף וא"כ גם בפרצוף אטום הוא בכלל האיסור וצ"ע

⁸⁰ מ"ז שם ס"ק ז

⁸¹ רמב"ם עבודת כוכבים פ"ג ה"י ושו"ע שם

⁸² שם ושם

⁸³ שו"ת בית שלמה ח"א יו"ד סי' לה

⁸⁴ וכל החילוק אינו אלא בדברים שאסור להשהותן משום חשד בזה יש חילוק בין שוקע לבולט לענין להשהותם

⁸⁵ חכמת אדם כלל פה סעי' ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ואפילו לעשות צורת אדם אטום בלי צורת פנים ניכרת, אלא רק צורת הראש והגוף בחיתוך איברים, בדמות אדם שלם אסור⁸⁶.

איסור עשיית צורת אדם, יש בו משום "אביריהו דע"ז" ומחוייב למסור נפשו על זה⁸⁷.

⁸⁶ "על כרחי הוצרכתי לפרש כוונתו על ראש שלם אטום בלי צורת פנים ניכרת, כה"ג ודאי לא סגי בלא גוף, אבל ראש וגוף בהדדי בחיתוך איברים בדמות אדם שלם, אע"פ שאין הצורה ניכרת בתבנית הפרצוף אלא כגולם. אעפ"כ נראה כגוף אדם בקומה זקופה ונבדל משאר בריות בצלם וזה לענ"ד פירוש המכילתא שהביאו ז"ל יכול לא יעשה אטומה. דומיא דגוף אטום ופניו טוחות דהמפלת. וגלופה היינו מפותח שניכר היטב צורת הפנים חקוקה כראוי יתארהו בשרד ככתנית איש מושלם כדרך כל המטבעות או רובן. ודוק שזה ודאי פירוש משובח ביותר". פתחי תשובה שם ס"ק י בשם שאילת יעב"ץ ח"א סי' קע.

⁸⁷ עיין שו"ת קול מבשר ח"א סי' יד וז"ל "בין התכניות להנצחת חללי השחרור הוצע גם, כי בימים הקרובים תוכרו התחרות על הצעה לאגדרסת החייל האלמוני שתוקם בקריית הממשלה בירושלים. צורה מוקטנת מהאגדרסה תוקם בכל בתי הקברות הצבאיים בארץ. כן תוכרו התחרות על אגדרסה לפורצי הדרך לירושלים שתוקם במרחק של שני קילומטר משער הגיא ובמרכז הקרייה כיכר גדולה ורחבת ידיים, שבה תעמוד אגדרסה לחייל האלמוני. נדהמתי ונדעזעתי בקראי תכנית מוזרה זו, שיש בה משום שמץ עבודה זרה ואיסור חמור לפי חוקי התורה וההלכה, מעתה נראה בעליל כמה איסורים ומכשולים חמורים כרוכים בתכנית הממשלה, כפי שנתפרסמה בעתונות, להעמיד אגדרסה לחייל האלמוני במרכז קריית הממשלה בירושלים וגם בכל בתי – הקברות הצבאיים בארץ. (א) איסור לאו דלא תעשון אתי אלהי כסף. (ב) האיסור לקיים ולהשהות את הצורה אחר העשייה. (ג) מכשול איסור של הסתכלות והבטה באגדרסה אחר העשייה. (ד) בהעמדת אגדרסה בבתי הקברות נוסף עוד איסור של אל תלכו בחוקות הגוים. (ה) שבית קברות דומה לבית כנסת ואסור להתפלל על קברים הללו. (ו) שגורמים בהעמדת אגדרסה בבית הקברות בזיון למתים הקבורים שם. והנה הרמב"ם, בד"ץ זה, שאסור לעשות צורת אדם אפילו לנוי, כתב הטעם: כדי שלא יטעו בהם הטועים וידמו שהם לעבודת כוכבים (וכן כתב הסמ"ג, סי' כ"א ואם כן יוצא לנו מדברי הרמב"ם והסמ"ג והחינוך דלאו דלא תעשון אתי אלהי כסף דהיינו צורת אדם לנוי הוי אביזרא דעבודה זרה ואם כן מחוייב למסור נפשו על לאו זה וייהרג ואל יעבור כמו בכל אביזרא דעבודה זרה, כמו שכתב הר"ן פ' כל שעה ופ' אין מעמידין ונמוקי יוסף, סוף פרק בן סורר, וכן הלכה פסוקה ביורה דעה, סי' קנ"ז סעיף א' בדברי הרמ"א שם. וכן מצאתי גם במנחת חינוך, סי' ל"ט דבלאו זה דעשיית צורת אדם ייהרג ואל יעבור דהוי אביזרא דעבודה זרה. ובאמת יש לנו הוכחה גדולה לדין זה ומעשה רב. הנה יוסף בן מתתיהו מוסר לנו בספרו קדמוניות היהודים, ספר י"ח, פרק ג' סעיף א' ובספרו מלחמות היהודים ספר ב' פרק מ' סעיף ב' – ג' סיפור זה: אחרי אשר היה גראטוס נציב בארץ ישראל שתים עשרה שנה, שב לרומי ויבוא תחתיו פונטיוס פילאטוס איש קשה ורב משטמה וישטום מאוד את בני ישראל ואת וכו'. ויהי בהסיעו את חילו מעיר קיסריא להשכין אותם לימי החורף בירושלים, ויצו אותם להביא שמה את דגלי המלחמה אשר דמות פני הקיסר טיבריוס ערוכה עליהם, למען הכעס לב בני ישראל, אשר על פי המצוה, אשר תצוה להם תורתם לא תיראה להם כל תבנית אדם בכל גבולם. ויהי בראות בני את הדבר הזה, וינהרו המונים המונים עירה קיסריא, ויפגעו בפילטוס להשיב את הדגלים למקומם, ולהציב בירושלים דגלי מלחמה אשר אין עליהם תמונת כל, וכו' ולא אבה פילטוס לשמוע אליהם. וכו' ויתן אות לאנשי צבאו ויכתירו אותם פתאום מסביב, ויתן קולו ויקרא: אם לא תשובו הביתה והמתי אתכם כרגע. עוד דברו בפיו וכל בני ישראל חשפו את צואריהם לטבת, ויפלו יחדיו ארצה ויקראו קול אחד: מות נמותה כולנו ואת תורת אלקיננו לא נעבורה. קריאה זאת עוללה לנפש העריץ עלילה רבה, ויצו לאנשיו להשיב את הדגלים מירושלים ואת העם שלח לשלום לדרכם (אף – על – פי שהיהודים לא עשו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

צורות בהמות⁸⁸, חיות ועופות ודגים⁸⁹, וצורות אילנות ודשאים וכיוצא בהם, מותר לצור אותם, ואפילו היתה הצורה בולטת. והירא את דבר ה' יחוש שלא לצייר בכל צורה⁹⁰.

ובבית הכנסת⁹¹ אסור לצייר צורת חיות ועופות ודגים, ואפי' אם אינו שוקע ואינו בולט. אבל אילנות מותר⁹². וי"א⁹³ שאין לאסור אם הוא למעלה מקומת איש, כגון לשומו

בעצמם את הצורה אלא הרומיים – מסרו את נפשם על איסור, שאסור לקיים ולהשהות הצורה, שגם זה הוא אביזרא דעבודה זרה⁹⁴.

⁸⁸ ועיין בספר פני יהושע ראש השנה שם סוגיא דלא תעשון אתי (ד"ה בגמרא רביס), כתב, דישראל אמרו לאחר עשה לנו וכו' כי זה משה האיש, נראה דביקשו פרצוף אדם תמורת משה רבינו ע"ה, והוא לא עשה כן רק פרצוף שור, דאחרן ידע הדרישה דלא תעשון אתי, היינו אותי, דפרצוף אדם אסור, על כן עשה להם פרצוף שור, ולכאורה, אם הכונה לעבוד אין חילוק בין פרצוף לפרצוף. (עיין ל"ת ג) אך כונתו, דהנה באמת ישראל לא רצו לעשות את העגל בדרך אלקות, רק מנהיג במקום משה רבינו ע"ה, אך לאחר העשיה היו הערב רב חוטאים ומחמיאים את ישראל, כי אמרו וכו', כמו שכתוב בתורה והאריכו המפרשים (עיין ברמב"ן שמות ל"ב, א), א"כ כיון שלא רצו העשיה לעבודה, על כן לא היה איסור בדבר, רק פרצוף אדם ומשמשי אסור בכל ענין, אם כן לא עשה אחרן דמות אדם, ולא עבר כלום חס ושלום, עיין שם. (מנחת חינוך מצוה כז אות ג)

⁸⁹ שו"ע ונו"ב שם סעי' ו

⁹⁰ דרכי תשובה ס"ק מז

⁹¹ ועיין אפילו על הפרוכת או על מעיל הספר תורה אסור ועיין שו"ת שואל ח"ה יו"ד סי' קמ שכתב נמי שיש להחמיר ולאסור מלצור צורות אפילו חיות ועופות וכו' בדלתות בית הכנסת דאע"ג דמין לא כתב לאסור מ"מ לדין יש להחמיר בזה משום לתא דע"ז להחמיר לצאת ידי כל הדיעות וכן עיין בשו"ת ישכיל עבדי ח"א יו"ד סי' ה וכן כתב שו"ת יחוה דעת חלק ג סימן סב וז"ל י"ש לאסור לתלות פרוכת שמצויר בה אריות על ההיכל של ארון הקודש מבחוץ, וכן יש לאסור להקים צורת אריות מברונזה או שיש וכיוצא בזה מעל לארון הקודש. ורבי ישראל שליט"א נקראים לדרוש ברבים על כך, ולדבר על לב גבאי בית הכנסת בכל אתר ואתר, במתק שפתים, להסיר צורות אלו מבתי הכנסת, ולפרסם ברבים שלא יוסיפו להקדיש פרוכות כאלה לבית הכנסת, ויש לעשות הכל בחכמה ובתבונה בשלום ובמישור, ולא לגרום ח"ו למחלוקת, כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב.

⁹² דרכי תשובה ס"ק מח

⁹³ בשו"ת דברי יציב חלק יו"ד סימן לח הביא שבע סיבות להתיר א) המחבר בשו"ע סתם דצורות הבהמות חיות וכו' מותר לצור אפי' בבולטת, ומשמע אפי' אריה מותר, וכמ"ש הש"ך בס"ק ל' ושכ"פ הרשב"א בתשובה ח"א סימן קס"ז עי"ש. והמחבר דחה לגמרי שיטת רבינו אליקים, ובב"י שם בסוף הסימן קראה שיטת יחיד, ... והש"ך כתב מעולם לא שמענו מי שנוהר בזה. ובגמרא ס"ק ל"א נראה ג"כ להדיא שפוסק בהמחבר. והטו"ז הביא מרבינו אליקים רק בביהכ"נ שלא יהא נראה כמשתחוה להם עי"ש, ולא מלא תעשה לך פסל או לא תעשון וגו', הרי שחש רק בביהכ"נ משום שלא יהא נראה כמשתחוה, וא"כ למעלה מקומת איש לא שייך וכנ"ל מהפוסקים ודו"ק. והרי שולחן ערוך לפנינו להיתרא ומשלחנו של מקום לא נסור ויז כ"ש והמה אמת ותורתם אמת. (ב) יש לומר דגם רבינו אליקים מסכים להיתר בכה"ג דליכא שעובדין אותו כלל ואף לעיקר שלהם. (ג) לשיטת הרי"ף דמשום לא תעשו אתי, יש להתיר בנ"ד באריה דהוי חצי צורה. (ד) ומשום חשדא, הרי ברבים ליכא חשדא כמ"ש בסוגיין בע"ז שם. וענין מכוור הדבר שהזכירו הפוסקים, ג"כ לא שייך דזה רק כשאיכא עובדין עכ"פ, משא"כ בזמננו וכנ"ל. וגם דכיון שמצויין בכל הבתים צורות שנעשין לנו ולילדים, וכן תמונות שכיחי טובא, למה נחוש לחשדא שיעבוד לצורה זו דייקא ודו"ק. ועיין מנחת פתים יו"ד סי' קמ"א ס"ד ובהוספות לשם (נדפסו בסוף חלק אבהע"ז). (ה) יש לצדד שדייקא אם עושה הנך צורות לכוונת הצורות שבמרכבה, לפי המשמעות שבאבקת רוכל ולא כשמצייר לנו בעלמא לדמיון האריה שבינינו. (ו) יש לומר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

על ארון הקודש או אם אין מתפללים נגדו כבמעיל של ספר התורה. וי"א⁹⁴ שאין להחמיר בזה במקום שלא נהגו חומרא.

צורות שרפים ואופנים ומלאכי השרת⁹⁵ הרי הם בכלל שמשים במרום שנאסרו⁹⁶ בעשיית צורתם, משום לאו זה של לא תעשון אתי.

וי"א⁹⁷ שכל האיסור בצורה בולטת, אבל בשוקעת מותר וכנ"ל גבי צורת אדם. וי"א⁹⁸ שבזה אסור אף בצורה שוקעת.

צורת חמה ולבנה⁹⁹ וכוכבים כל שמצייר¹⁰⁰ בצורה שדרך בני אדם לצייר כשרוצים לעשות צורה זו, אסור לעשותם בין בולטות בין שוקעות¹⁰¹. ואם אינו עושה כל הצורה מותר¹⁰².

שאסור רק כשמצייר ציור מעולה של אריה וכדו', באופן שנראה כמו שהוא חי, משא"כ כשעושה רק איזה ציור וחיכוך ודמיון גרוע לאריה. ולא שכיח כלל שיציירו ויפסלו מעץ וכדו' באומנות גדולה שיהא נראה כמו ע"י צילום וכחי, וצילום הוא רק דבר שאין בו ממש ודו"ק. וא"כ בציור דיון שאין האריה נראה כן לאמיתו, י"ל דלכו"ע שרי וכמ"ש להנקה"כ. (ז' בבב"ג שמשמין שני לוחות הברית באמצע, לכו"ע ליכא חשדא ושרי. ולמעלה מקומת אדם לא שייך הטעמים להחמיר וכנ"ל. ולזה מכל הלין צדדים היה המנהג פשוט בגלילות שלנו ששמו צורות אריות, שהיו רק חצי צורה, על הארון קודש מלמעלה כששני לוחות הברית באמצע והכתר על הלוחות, ואדרבא זה כבוד שמים שהכתר והכבוד לחי העולמים נותן התורה, וה' מתנאה על גאים, ולה' המלוכה, והמתנשא לכל לראש, ויש בזה כבוד התורה וכמ"ש האבקה רובל בס"י הנ"ל בדבר הפרוכת שאורגים בו מיני ציורים ובתוכם דמות עופות שאין להושי' להתפלל נגד צורות וכי מאחר שפשט המנהג וכו' אי משום דעדיף להו כבוד התורה והמתפלל נגדו יעלים עיניו, ועיין מגן אברהם סי' צ ס"ק לז'

⁹⁴ שו"ת אגרות משה יו"ד ב סי' נה

⁹⁵ כלומר כדמות שהן נראין בו במראה הנבואה דהיינו אדם שיש לו כנפים" ב"י שם ד"ה ומ"ש לא שנא אותם וכו'

⁹⁶ שו"ע שם ומ"ז ס"ק ז' וש"ך ס"ק כ' וס"ק כא

⁹⁷ שו"ע שם

⁹⁸ דרכי תשובה שם ס"ק לד' ועיין בביאור הגר"א שם ס"ק כא שכן הוא דעת הרמב"ם משא"כ בצורת אדם שמותר בשוקעת אמנם במ"ז מביא להחמיר כדעת הרמב"ן שכל הצורות ואף צורת אדם אסור אף בשוקעת, ובחכמת אדם כלל פה סעי' ג פסק דכל הצורות מותר בשוקעת.

⁹⁹ שו"ע שם ודרכי תשובה ס"ק לז'

¹⁰⁰ כ"כ בדרכי תשובה ס"ק מו' בשם הירד הקמנה וז"ל "כי לעינינו אין נראה מהחמה כי אם עיגול מזהיר ביותר ומעתה צ"ע אם ענין איסורה הוא דווקא לצייר בצבע שיהיה מזהיר כמו אש וזה אינו נזכר בשום פוסק או שאפילו בלא צבע אסור וגם זאת אינו נראה וכי יש הוה אמינא לאסור לעשות או לצייר שום מין עיגול כמו צורת עיגול החמה וכו' אבל דרך הפשוט בזה הוא אשר האיסור בענין צורת החמה היא על דרך צורתה המוסכמת לכל כלומר על דרך שכל בני אדם כשרוצים לצייר צורת חמה מציירים על זאת התמונה והדמות וכן כל מי שרואה צורה זו אומר שזאת היא צורת חמה והיינו צורת עיגול וקצת צורה בתוכה וחידודין סביב לה וכו' ועל דרך זה הוא בצורת הלכנה ועל דרך זה הוא בצורת הכוכבים והיינו אם מצייר נקודה עגולה וחידודין סביב לה הרי זה אסור וכו' אבל אם עשה נקודה פשוט או עיגול קטן כמו נקודה ודאי אין בו איסור"

¹⁰¹ כיון שברקיע הם ג"כ שקועות

¹⁰² ש"ך ס"ק כה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

י"א¹⁰³ שציור שאינו בולט ואינו שקוע מותר. וי"א¹⁰⁴ שאף זה בכלל שקוע ואסור.

י"א¹⁰⁵ שבצורת לבנה אע"ג שאינה בעיגול שלם, כל שעושה הצורה כמו שנראית לנו בתחילת החודש בצורתה, בעת שהיא במרום, גם בזה אסור. וי"א¹⁰⁶ שאף בצורת חמה אסור בחצי עיגול.

צורת י"ב מזלות אסור¹⁰⁷ לצייר אותם כולם יחד, בין שוקעת ובין בולטת אבל אם מחסר אחד מותר¹⁰⁸. וי"א¹⁰⁹ שאין איסור אלא אם מצייר כעין שהמזלות בשמים, דהיינו שמצייר אריה או טלה ושור ע"י צירוף נקודות שעל ידי כן נראה צורת טלה אבל אם מצייר צורת המזל ממש כמו שנראה לעינינו כגון שמצייר ממש דמות טלה וכו' אין בו איסור.

טבעת¹¹⁰ שיש עליה חותם, שהוא צורת אדם, או שאר צורות האסורות אם היתה הצורה בולטת, אסור להניחה מכיון שאסור להשהות צורה בולטת כמבואר לעיל. ומותר לחתום בה, כיון שהנחתם הרי הוא שוקע¹¹¹. ואם היתה הצורה שוקעת מותר להניחה ואסור לחתום בה¹¹², מפני שהנחתם תעשה בו הצורה בולטת. ואפילו חתם לו העובד כוכבים אסור להשהותה.

כל שאסור לעשותם, אסור גם לומר לגוי לעשותם בשבילו, ואפילו אם אינו רוצה להשהותם¹¹³.

¹⁰³ ט"ז ס"ק יג

¹⁰⁴ נקודות הכסף שם ובפ"ת ס"ק ו' וס"ק ח

¹⁰⁵ דרכי תשובה שם ס"ק לח

¹⁰⁶ שם ס"ק נא

¹⁰⁷ ש"ך ס"ק ל

¹⁰⁸ ודלא כב"ח שאסר אפילו אחד לחוד כגון אריה שעומד לבדו בחודש אב

¹⁰⁹ שכתב שם "דענין צורת המזלות ודאי אינם צורות בעצמם נראים לעין וכו' כי הקדמונים רצו לדבר מענין וכו' וחקרו בכל הכוכבים לצרפם ... הלא באמת אין זה צורתו כלל וכלל וכי ברקיע המה נראין באמת רק נקודת כוכבים לבד ... אבל אם צייר דמות טלה ממש כמו שהוא על הארץ ודאי שאין בזה שום חשש איסור כיון שאין זה צורתה המוסכמת למזל טלה שבמזל הרקיע רק צורת טלה שעל הארץ וכן באמת אינה נראית ברקיע וכו' לפיכך אין מקום לאוסרה". דרכי תשובה שם ס"ק מו בשם היר הקטנה

¹¹⁰ שו"ע ונו"כ שם ה

¹¹¹ ש"ך שם כח, ולפי"ז צורת שמש וירח וכוכבים ומזלות אסור שהרי שם אין חילוק בין שקוע לבולט כמבואר לעיל.

¹¹² ודוקא על המכובדים כגון שיראים וטבעות (טור בשם רמב"ן ועפ"ר פירושו) ונ"ל דאיגרת בכלל מבוזים הוא ולכן נוהגים היתר לחתום בחותם שקוע על האיגרת אף בצורת אדם שלם או שיראים וטבעות. תפארת למשה שם

¹¹³ ש"ך שם ס"ק כג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

וכמו כן כל¹¹⁴ שאסור לעשותם, אסור להשהותם משום חשד. וי"א¹¹⁵ דבזמן הזה צורת אדם מותר להשהותה.

כל שהוא של רבים אין חשד בלהשהותם¹¹⁶, אמנם מכוער להם הדבר. אולם עשיה אסורה גם ברבים.

יש מי שאומר¹¹⁷ שלא אסרו בצורת אדם אלא דוקא בצורה שלימה בכל איבריה, אבל צורת ראש, או גוף בלא ראש, אין בה שום איסור לא במוצאו ולא בעושה וכן נוהגין. והמחמיר בכל זה תבוא עליו ברכה¹¹⁸.

אבל צורת פנים עם תווי פנים הניכרים, אפילו בלא גוף אסור והוא בכלל הלאו¹¹⁹ דלא תעשון איתי.

אף על פי שאינו עושה כל הגוף פנים ואחור אלא חצי הגוף מצד הפנים מכל מקום אסור¹²⁰.

¹¹⁴ בשו"ע שם סעי' ד כתב על צורת ד' פנים וצורת שרפים וכו' ואם עובד כוכבים עשאו לו, אסור להשהותם וכתב בש"ך ס"ק כג דאסור משום חשדא ובמ"ז ס"ק ט הוסיף שחשדוהו שעובד להם וכתב ברמ"א ומיהו אם מוצא אותם, מותרים, מלבד בחמה ולבנה שדרך העובד כוכבים לעבדם, או שיש הוכחה שעשאו לעבדם, שאז אסור ככל הצלמים. ועיין שו"ת משפטי עוזיאל כרך ב יו"ד סי' יח.

¹¹⁵ חכמת אדם כלל פה סעי' ו וז"ל "ונראה לי דצורת אדם בזמן הזה מותר להשהות דכיון דאינו אלא משום חשד וידוע דבזמן הזה אין עובדין לצורת אדם ואותו שנעבד עושין אותו משונה וכן מתלמידיו הנעבדים יש בכל אחד מהן סימן ואלו ודאי אסור להשהותן אבל שאר צורת אדם ומכל שכן אם סימא עינו וכיוצא בו מותר דאין בו משום חשד". ע"ש. וכן הגאון הנצי"ב בס' העמק שאלה (סי' נז אות ג), אחר שהאריך בזה סיים בזה"ל, היוצא מזה דהתוס' והרמב"ם והרמב"ן והר"ן כולוהו ס"ל דלא חיישינן לחשדא דעשיה. וכן דעת רבינו (השאלות) ובה"ג. והכי נהוג להשהות אפילו צורת אדם שלם. ומשום דבזה"ל ליכא חשדא דע"ז כמ"ש הר"ן ע"כ. וכ"כ בנחל אשכול על ספר האשכול ח"ג הלכות ע"ז (ס"ס נ), יש ללמד סניגוריא על חכמי ישראל שלא מיהו בעשירי עם שיש להם בחדרי משכיותם תנורים עם צורת אדם בולטת, שכיון שכל האיסור הוא משום חשד ע"ז, ולא היתה גזירה כללית, שהרי התירו בנשיא לפרקים ולהתלמד, ובזה"ל שאפי' גוים אין עובדים לצורת אדם ליכא חשדא

¹¹⁶ ש"ך כז ועיין בדרכי תשובה ס"ק מג מד ועי' בהגהות אמרי ברוך שהביא מדברי המ"א סי' רמ"ד ס"ק ח' ובא"ל רבא שם שכ' דדוקא לענין ע"ז ליכא חשדא ברבים אבל לענין שאר איסור דרבנן שגזרו משום חשדא איכא חשדא גם ברבים

¹¹⁷ שו"ע ונו"כ שם סעי' ז

¹¹⁸ ש"ך שם ס"ק לב

¹¹⁹ שאילת יעב"ץ שם אמנם מדברי החכמ"א כלל פ"ה סעי' ד לא משמע כן וז"ל שם "יש אומרים דפרצוף פנים אדם לבד אסור ויש אומרים דאינו אסור אלא כל צורת האדם דהיינו הראש בשתי עינים ובשתי אזנים וחוטם וכל הגוף עם שתי ידים ושתי רגלים אבל צורת הפנים לחוד אפילו בשתי עינים ואזנים או אפילו צורת כל הגוף והוא רק צורת חצי הפנים והגוף מותר וראוי להחמיר כדעת הראשון דהוא איסור תורה" ומה שהחמיר היינו משום מה שכתב הש"ך שתבוא עליו הברכה אבל ס"ך שהדיעה המתרת דהיינו שיטת הרא"ש שעליה כתב השאלת יעב"ץ את חידושו איירי גם בפרצוף עם תווי פנים.

¹²⁰ חכמת אדם כלל פה סעי' ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ואם אינו עושה צורה שלימה כגון שמשאיר עין אחת או החוטם ואינו גומרה מותר, אמנם צריך להיות דוקא בדבר הניכר, אבל אם אינו מסיים הצורה ואינו ניכר להדיא שאינה צורה שלימה אסור¹²¹.

וכן אם אינו עושה אלא צדודית¹²², כיון שאינו אלא חצי הצורה מותר.

הנהגים לקנות בובות לילדיהם הקטנים לשם שחוק ושעשוע, יש להם על מה שיסמוכו¹²³. ובכל זאת טוב להחמיר שלא לקנות בובות העשויות תבנית אדם שלם בכל חלקי גופו ואיבריו, אלא אם כן יפגום הבובה במום ניכר כגון שיפגום באוזן או בחוטם.

וכן בובה שאינה רק חצי גוף העליון, או כאותם הנראות מצד אחד דהיינו עין אחת, וחצי חוטם, ויד ורגל, אין להחמיר¹²⁴.

לסחור בהם למכור ולקנות מותר¹²⁵. אבל אין להקל בעשייתן.

מותר מצד ההלכה להצטלם בתמונה פוטוגרפית, וכן נפוץ המנהג גם אצל החרדים לדבר ה' כשיש צורך בדבר משום, חיבוב התורה והיהדות אמנם ממשנת חסידים יש הנמנעים מזה¹²⁶.

יד. ואי בעושה צורת דרקון מי אסיר והכתיב לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב הני אין צורת דרקון לא

¹²¹ שו"ת חתם סופר יו"ד סי' קכח ודרכי תשובה בשם בית לחם יהודה שם ס"ק ג
¹²² ש"ך שם ס"ק כה וז"ל שם "ונראה דכל צורות דאסרינן אינם אסורים אלא בצורה שלימה וכו' אבל לא חצי הצורה כדרך קצת המציירים צד אחד של הצורה וזה אינו אסור" ועיין דרכי תשובה ס"ק מ
¹²³ תשובות והנהגות ח"א סי' תתד שו"ת יביע אומר ח"ג יו"ד סימן ח עיי"ש שהביאו שו"ת מהרי"ט (חיו"ד סי' לה) בד"ה ומסתייעא נמי, שכתב, ולפי דרכנו למדנו שאותם פרצופות שעושים לתינוקות לשחק בהם, וכן אותם שעושים המשחקים לשחק בהם, הואיל ולא בדרך קבע עבידי שר". עכ"ל ועכ"פ יש לחשוש לאוסרים חולקים על המהרי"ט ולכן כתב בתשובות והנהגות שראוי לפגום הבובה וכתב שכן שמע בשם החזו"א
¹²⁴ שו"ת יביע אומר שם

¹²⁵ ואין בו לפני עוור כיון שיש להם דעת המהרי"ט הנ"ל שכל שנעשה לשם משחק אין בו איסור אבל לעשותם כיון שיש בזה איסור תורה קשה לסמוך על זה לכתחילה. שם ותשובות והנהגות שם

¹²⁶ וכן פסק הגאון מרוג'טשוב רבי יוסף רוזין בשו"ת צפנת פענח (סימן נ"ז). וכן דעת הגאון רבי יוסף חיים מבבל בספר רב ברכות (מערכת צ', דף ק"ל ע"ב). ובספרו בן איש חי הלכות שנה שניה (פרשת מסעי אות י'). וכן העיד בגודלו הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק בשו"ת דעת כהן (סימן ס"ו), שאף אמנם יש חסידים הנמנעים מלהצטלם, ויש לדבריהם מקום בשיטות הפוסקים, מכל מקום ההלכה שנתקבלה בישראל על פי דין השלחן ערוך, שמותר לצלם צילום פוטוגרפי ולצייר צורת אדם בצבע על הלוח, ואין בזה שום איסור מצד הדין כלל. וכן נפוץ המנהג גם אצל החרדים לדבר ה' כשיש צורך בדבר משום חיבוב התורה והיהדות ע"כ. וכן כתב להקל הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד בשו"ת שלמת חיים (חלק יורה דעה סימן י"ח). שו"ת יחוה דעת ח"ג סי' סג

תרימות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

צורת¹²⁷ דרקון מותר לעשותה¹²⁸, אלא שאסור להשהותה אצלו משום חשד¹²⁹. ויש מי שאומר¹³⁰ שלא אסרו בעצרת אדם ודרקון אלא דוקא בצורה שלימה בכל איבריה, אבל צורת ראש או גוף בלא ראש, אין בה שום איסור לא במוצאו ולא בעושה, שאין כאן דמות אותי או שמי, וגם אין דרך לעשות לע"ז כך, וכן נוהגין¹³¹.

¹²⁷ רמ"א קמא ג

¹²⁸ כן הוא תלמוד ערוך פ' כל הצלמים דף מ"ב בסופו ואי בעושה צורת דרקון מי אסר והא כתיב לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב הני אין דרקון לא ותמהני על הב"י שכתב מקור דין זה לפי שאינו מכלל דברים הנזכרים בגמרא לאיסור ורש"ל נתן טעם למה לא נכלל דרקון בכלל לא תעשון כדמות שמי שבמרום לפי שהדרקון שבמרום פורח באויר ואינו בשמים. ומו"ח ז"ל הקשה מדברי המרדכי בשם רבינו אליקים הביאו ב"י בסוף סי' זה במאי דאמרינן כל הפרצופים מותר חוץ מפרצוף אדם דהאי כל לאו דוקא דהא צורת חמה ולבנה ודרקון הם בכלל האיסור הואיל וחשיבי ציירי ופלחי עכ"ל משמע דגם דרקון אסור לעשות משום לא תעשון אתי כמו חמ' ולבנ' (וקשה) [ולא קשיא] דשם קאי אלההותם דהא בהדיא מסיים הואיל וחשיבי ציירי ופלחי וזה שייך על עובד כוכבים שעשאה לזה וישראל מוצאה כדאיתא פרק כל הצלמים (דף מ"ב) ואף על גב דרבינו אליקים מיירי שם לאביי דמוקי לה בעושה מבואר כוונתו שם דה"ק אפילו לאביי דמיקל ומוקי לה אפילו בעושה וממילא להשהותה מותר לגמרי מ"מ האי כל לאו דוקא כו' כן צריך לומר שם למעיין בדבריו. ט"ז ה

¹²⁹ פירוש שמא כבר נעבדה ומטעם זה אפילו שקועה אסורה כ"כ הטור. ט"ז ו וכ"כ בש"ך שם לב

¹³⁰ שו"ע ונו"כ שם ז

¹³¹ ומכל מקום צ"ע מדברי התוספות פרק כ"ה (דף מ"ג ע"ב) ד"ה שאני ר"ג ומדברי המרדכי לשם משמע להדיא דדוקא באדם בעינן צורה שלימה אבל בדרקון אין חילוק ולעולם אסור והסמ"ג לאוין כ"ב פסק דאפילו באדם אין חילוק ולעולם אסור והמחמיר בכל זה תע"ב.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

